

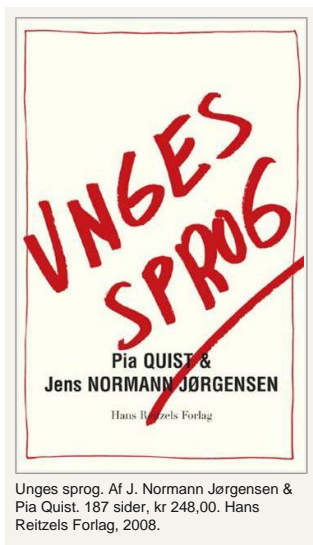
SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Ungdomssprog og unges sprog

Af [Randi Benedikte Brodersen](#) 14. juni 2011 • I kategorien [Anmeldelser](#) •

Unges sprog. Af J. Normann Jørgensen & Pia Quist. 187 sider, kr 248,00. Hans Reitzels Forlag, 2008.

Jeg har i det forgangne år haft stor gavn og glæde af Jens Normann Jørgensen & Pia Quists bog *Unges sprog* (2008) på to teoretiske sprogkurser hvor et af emnerne var ungdomssprog. De to kurser er bachelor-kurser i danskstudiet ved Islands Universitet. Også mine studerende har givet udtryk for at både bog og emne var aktuelle og fængende. De fik indsigt i ungdomssprog, et nyt blik på deres eget og andre unges sprog og øje på sjove sider ved unges sprog som sproglig kreativitet, fornyelse og humor. Jeg vil i slutningen af min anmeldelse nævne enkelte værdifulde erfaringer med bogen fra de to kurser.

Da jeg så titlen *Unges sprog*, dukkede to andre bøger op i mine tanker. Den ene er en bog med næsten samme titel, nemlig *De unges sprog*, en artikelsamling fra 2002, redigeret af Jens Normann Jørgensen.

Den anden er en svensk og nordisk klassiker: *Ungdomsspråk* (1994/2004) af den svenske pioner på området, sociolingvisten [Ulla-Britt Kotsinas](#).

De tre bøger kaster nyt lys over et stort og vigtigt sociolingvistisk forskningsområde, og vi finder meget interessant fælles stof i de tre bøger. I min anmeldelse her har jeg kun fokus på *Unges sprog*.

Unges sprog er en letlæst og læseværdig bog på 187 sider, fordelt på 7 kapitler, forord, litteratur og stikordsregister. De 7 kapitler er: 1. Ungdom som begreb, 2. Sprog som begreb, 3. Sprognormer og sprogforandring, 4. Ordforråd, 5. De mange sprog, 6. Interaktion og 7. Ny teknologi. På bagsideomslaget skriver forlaget at bogen

beskriver ungdomsprogets betydning for de unges identitet og gruppetilhørsforhold og fremhæver de unges sprog og sprogleg som det, der skaber fornyelse og holder liv i det danske sprog. Bogen henvender sig til alle, der interesserer sig for unge eller sprog eller begge dele.

De unges sprog. (red.) J. Normann Jørgensen. Københavnstudier i tosprogthed (bind K9). Akademisk forlag, 2002.

Ungdomsspråk. Af Ulla-Britt Kotsinas. Hallgren och Fallgren, 2004.

I bogens forord fortæller de to forfattere at bogen er skrevet på baggrund af deres "forskning i unge og sprog" og "med mange kig til den internationale forskning". De skriver også: "Vi henvender os til alle andre end lige vores egne sprogkollegaer". Både forlagets og forfatternes beskrivelse af bogens målgruppe fortæller os at bogen hører hjemme i den populærvidenskabelige genre, selv om allerede indholdsfortegnelsen rummer fagudtryk som bl.a.

"grammatikalisering", "multietnisk dansk", "kodeskift" og "diskurspartikler", som nu nok appellerer mere til "sprogkollegaer" end til målgruppen "alle andre".

I bogens forord skriver forfatterne nogle linjer som er gode – for alle – at have in mente når det kan virke som om verden er af lave fordi de unge lever et andet liv og taler et andet sprog end alle voksne gør:

Klager over unges sprog har eksisteret for hundrede, fem hundrede og tusind år siden. Og det vil de også gøre i fremtiden. Fra tid til anden dukker de op i medierne. Så sker det, at en journalist eller to ringer til en sprogforsker for at få en kommentar. Journalisten spørger næsten altid om det samme, og sprogforskeren svarer næsten altid det samme: Nej, unge taler hverken værre, mere sjusket, grovere eller utydeligere end tidligere tiders ungdom. I nogles ører lyder dette svar som en kliche, fordi de har hørt det mange gange før [...]. Sprogforskernes svar kan blive til en kliche, hvis det ikke konkretiseres og sættes i sammenhæng. Og det er lige præcis det, der er hensigten med denne bog. Vi gentager vores beroligende formaninger flere gange i bogen, men på en mere kvalificeret og nuanceret måde, end 30 sekunder i et radiointerview giver os mulighed for.

Forfatternes hensigt er altså 1) at konkretisere hvordan unge taler, og 2) at sætte (de) unges sprog ind i en sammenhæng og 3) at gøre dette på en "kvalificeret og nuanceret måde". Måden vi læsere får præsenteret forfatternes formaninger om unges sprog på, vender jeg tilbage til i slutningen af anmeldelsen. Nu først en præsentation af enkelte kapitler i bogen og et forsøg på at få klarhed over et definitionsspørgsmål, fordi forfatterne skelner mellem "to betegnelser for sprogbrug hos unge": "*ungdomssprog*" og "*unges sprog*" (s. 11): Hvad er ungdomssprog, og hvad er unges sprog? De to vigtige begreber får vi defineret i bogens kapitel 1:

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk
4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Anmeldelser'

Sange fra skoven, mit tyveri og Yahya Hassan

Længsel efter Brasilien

Hvorfor danskerne er det lykkeligste folkefærd på jorden. Og hvorfor de ikke er. En sproglig analyse.

Når reklamen selger mer enn et produkt

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Monica Scheuer til Jødiske efternavne

jane til Jødiske efternavne

InglÉS til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borrihjolmska måled

Artikler om

Vi taler for det første om ungdomssprog. Det er sprog, som hører til unge som ungdomsgruppe, dvs. sprog som man holder op med at bruge som voksen. For det andet bruger vi termen unges sprog. Det er sprog der udvikles i ungdomsårene, og som kommer til at karakterisere generationens sprog hele livet. Det bliver altså en del af de generelle sprogforandringer i samfundet (s. 11).

Ungdomssprog er med andre ord ungdomsgenerationens eller ungdomsgenerationers sprog. Ungdomssprog er et generationssprog som alle unge har og bruger i én periode i livet. *Unge sprog* derimod er én ung generations sprog og norm som forfatterne mener, mennesker har med sig resten af livet. Måske kan vi også sige at unges sprog er nutidsgenerationen af unges sprog, altså én bestemt generations sprog og det sprog som er den ene generations sprog og ikke andre generationers. Da er ungdomssprog det generelle sprog, og unges sprog det specifikke? Og hvad med ungdommens sprog? Er det ungdomssprog eller unges sprog? Eller begge dele?

Forfatterne begrundet så vidt jeg kan se, ikke direkte hvorfor de skelner mellem ungdomssprog og unges sprog og opererer med to termer med (til dels) forskelligt indhold, og det er ikke helt klart for mig hvad formålet er med at skelne, bortset fra at skellet er koblet til sprogforandring på den måde at unges sprog viser os nogle af de sprogforandringer der sker, og at ungdomssprog ikke er fremtidens sprog, men kun en del af fremtidens sprog. Selv kæmper jeg lidt med at holde de to begreber ude fra hinanden. Måske fordi de to begreber er synonyme for mig. Måske fordi ungdomssprog er et paraplybegreb for mig og også rummer (de) unges sprog. I dagligsproget skelner vi heller ikke. Både derfor og fordi termen unges sprog også er brugt som titel, havde det været et plus at få et metablik på de to begreber og få diskuteret at skellet ikke akkurat er en selvfølge – for os læsere, uanset om vi er sprogfolk eller lægfolk. Desuden kan vi måske spørge os selv: Hvor meget af min norm tager jeg med mig igennem resten af livet? Unge og voksne i alle aldre har sprognormer og andre normer som på en del punkter er forskellige, støder sammen, giver afstand. Det kan give generationerne problemer med at forstå og nå hinanden. Samtidig er vores normer nok også i bevægelse og udvikling på visse punkter, uanset hvilken generation vi tilhører? Vi tilpasser os, vi akkommoderer som det hedder med en fagterm, til dem vi er sammen med, på mange forskellige måder.

Bogens to første kapitler behandler de to centrale begreber: ungdom og sprog. I kapitel 3 vender forfatterne tilbage til begreberne og emnerne unges sprog og ungdomssprog. Vi får vi at vide at "[d]e unges sprog er interessant, fordi det siger noget om, i hvilken retning sproget som helhed bevæger sig historisk. De unges sprog er et vindue ind i sprogets fremtid" (s. 67). Vi får at vide at de unges sprog er præget af variation og nye træk – som fx vokalsammenfald som gør at ordpar som fx *vænne* og *vinde* og som *sende* og *sinde* lyder ens (s. 65) – og at "[a]lt tyder på, at nutidens unge vil blive ved med at tale på samme måde når de er blevet midaldrende" (s. 66). Vi får også at vide at ungdomssprog

rummer sproglige træk som er karakteristiske for en bestemt aldersgruppe, for en bestemt periode i folks liv. [...] Det passer ikke helt at folk holder op med at bruge ungdomsproget, bare fordi de bliver gamle. De fleste beholder det som en mulighed i deres sprogbrug senere i livet – nu bare ved siden af en masse andre udtryksformer, og altså i meget sjældnere brug (s. 67).

Vi får i kapitel 3 også en klar beskrivelse af hvad der kendetegner ungdomssprog. Det er kendetegnet ved hurtigt og energisk tale og høj stemmestyrke (s. 67), og "ved, at de unge modulerer stemmen mere, end danskere ellers gør. Især i beretninger kan de unge skruer op og ned for stemmelejet [...]. De unges beretninger er i øvrigt præget af brug af citater og såkaldte pseudocitater" (s. 68). Ungdomssprogets ordforråd er kendetegnet ved lydord – som *gisp*, *wout* og *phjuu* (s. 68) – bandeord og skældsord, både danske og engelske, nye ord og nye betydninger – som fx *en rigtig skodfilm*, som betyder 'en rigtig dårlig film' (s. 70) og slang, som er kendt som værende ungdomssprogets vigtigste kendetegn, eller rettere sagt: har ry for at være det vigtigste kendetegn. Vi ved ikke om unge virkelig bruger mere slang end voksne, for der findes ingen undersøgelser på tværs af generationerne, som forfatterne senere bemærker (s. 90).

Kapitel 4 handler om ordforråd. Her får vi først en beskrivelse af de såkaldte pendulord, ord med to modsatte betydninger. Et eksempel på et pendulord er *bjørnetjeneste* som i ny (dvs. ung) betydning er 'en stor og god tjeneste' og i gammel eller etableret betydning 'en dårlig tjeneste'. Men som forfatterne gør opmærksom på er det "problematiske at tale om rigtige og forkerte betydninger – forskellige sprogbrugere kan have forskellige opfattelser af, hvad der er rigtigt" (s. 87). Og er den gamle etablerede betydning bedre eller rigtigere end de unges nye betydning? Den nye betydning er vel mindst lige så logisk som den gamle betydning? Kapitel 4 indeholder også ca. 9 sider om slang, og forfatterne gengiver definitionen på slang fra *Politikens slangordbog*. I øvrigt er emnerne slang, bandeord og ungdomssprog med som sprogtemaer på [Sproget.dk](#). Andre emner i ordforrådskapitlet er 1) bandeord, 2) skældsord, 3) skældsord og mobning og 4) lydord, som alle er typiske i de unges sprog.

I hvert af bogens syv kapitler står der en kommenteret litteraturliste. Her er nyttige henvisninger til dansk, nordisk og international litteratur, men jeg savner flere danske og nordiske titler, fx det fortræffelige værk [Sproget. Hverdagens Mirakel](#) (2003) af Hans Arndt og det lige så fortræffelige [Språkmøte. Innføring i sociolingvistik](#) (2002/2008) af Brit Mæhlum, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland & Helge Sandøy.

Jeg har som nævnt brugt bogen som pensumbog på to sprogkurser på Islands Universitet i år og opfordrede da mine studerende til at forholde sig kritisk spørgende når de læste bogen, og de fik indirekte hjælp i form af en henvisning til Marianne Rathjes [anmeldelse](#) af bogen i *Danske Studier* 2009 (s. 193–196). Nogle af de studerende hæftede sig ved bogens mange "sure gamle mænd" og undrede sig over at udtrykket blev brugt i en fagbog, og ikke bare en enkelt gang eller to, men mange steder. Udtrykket – og klichéen – står i stikordsregistret med hele 18 (!) henvisninger. Ingen andre ord i registret har så mange henvisninger. Her er åbenbart nogle meninger og holdninger som forfatterne ivrer efter at få frem. Vi støder på klichéen første gang allerede i bogens forord:

Alle sprogsamfund har deres sure gamle mænd (af begge køn og alle aldre). De sure gamle mænd synes, at deres egen (og deres forestilling om forfædrenes) måde at tale på er den rigtigste. De er ængstelige over „udviklingen“ (altid i bestemt form), for de mener at kunne konstatere, at unge mennesker sjusker mere med sproget, at de taler dårligere, grovere og mere utydeligt end nogen sinde tidligere (s. 9).

Den nævnte undring over klichéen kom vist i kølvandet på en præsentation af og en diskussion om normer, krav og kriterier knyttet til akademiske opgaver og andre tekster. Jeg tænker tilbage og husker at vi berører store emner som sprogrigtighed, sproglig korrekthed og islandsk og dansk purisme. Vi diskuterer forskellige generationers

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognævn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordned. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	Ø (Schwa).dk
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	

sprognormer og forholdet mellem ens egen sprognorm og kritikken af andres. Vi diskuterer bogens sprog og stil. Jeg spørger: Hvad betyder det for vores oplevelse af en tekst at en usaglig kliche er brugt som stilfigur, som retorisk virkemiddel? Svækker en sådan kliche sagligheden? Betyder den spørgsmålstegn ved fagligheden? Klichéen står i skarp kontrast til forfatterens saglige løfte om "beroligende formaninger" "på en kvalificeret og nuanceret måde" med hensyn til hvordan unge taler i forhold til "tidligere tiders ungdom". Og der er noget besserwiseragtigt ved den kliche. Den fylder meget og flytter til tider læserens fokus fra unges sprog og til konservative sprogbrugeres vurderinger af unge sprog og til forfatterne vurderinger af de konservative sprogbrugeres vurderinger. MEN samtidig satte netop dette overforbrug af en usaglig kliche gang i en faglig diskussion om normer, både sprognormer og akademiske tekstnormer. Derfor tak til forfatterne for genganger-klichéen!

Unge sprog er på den ene side en vigtig og informativ populærvidenskabelig bog og på den anden side også en (bevidst?) provokerende og polemisk debatbog. Denne genreblanding har interessante konsekvenser: Mig gav den også ny bevidsthed om de tre lag af (sprog)normer som findes i bogen: de unges, de konservative sprogbrugeres og forfatterens. Bogen er værd at læse mere end én gang! Ungdomssprog angår og berører jo vitterlig os alle. Jeg anbefaler alle unge og voksne og kolleger at læse og bruge bogen og blive klogere på ungdom, sprog og to sprogforskeres holdninger og meninger og endda meget mere end det!

Randi Benedikte Brodersen
Islands Universitet

maj 2009
april 2009
marts 2009

Læs også:

1. [Sprog på spring – DR som sprogbevarer og sprogudvikler](#) Danmarks Radios 2. sprogsymposium den 5. oktober 2009 Marianne Rathje og Anne Kjærgaard fremlægger Dansk Sprognævns undersøgelse af sproget i Danmarks Radio. (Foto: Jørgen Christian Wind Nielsen) Det var ikke...
2. [Overzkrift](#) Overskriften demonstrerer emnet. Z er ikke et hvilket som helst bogstav. Det er magisk som en rune, dets umiddelbare grafiske udtryk er stærkt, og det er livskraftigt i et alfabet....
3. [Modersmålsprisen](#) Profilen for 30 års modtagere af Modersmål-Selskabets modersmålspris er: En etnisk dansk mand over 50 år, som taler københavnsk rigsmål. Han er akademiker, journalist eller forfatter, dvs. hører til i...

Tagget med: [bandeord](#), [klicheer](#), [sociolingvistik](#), [sprogets forfald](#), [unge](#)

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.